

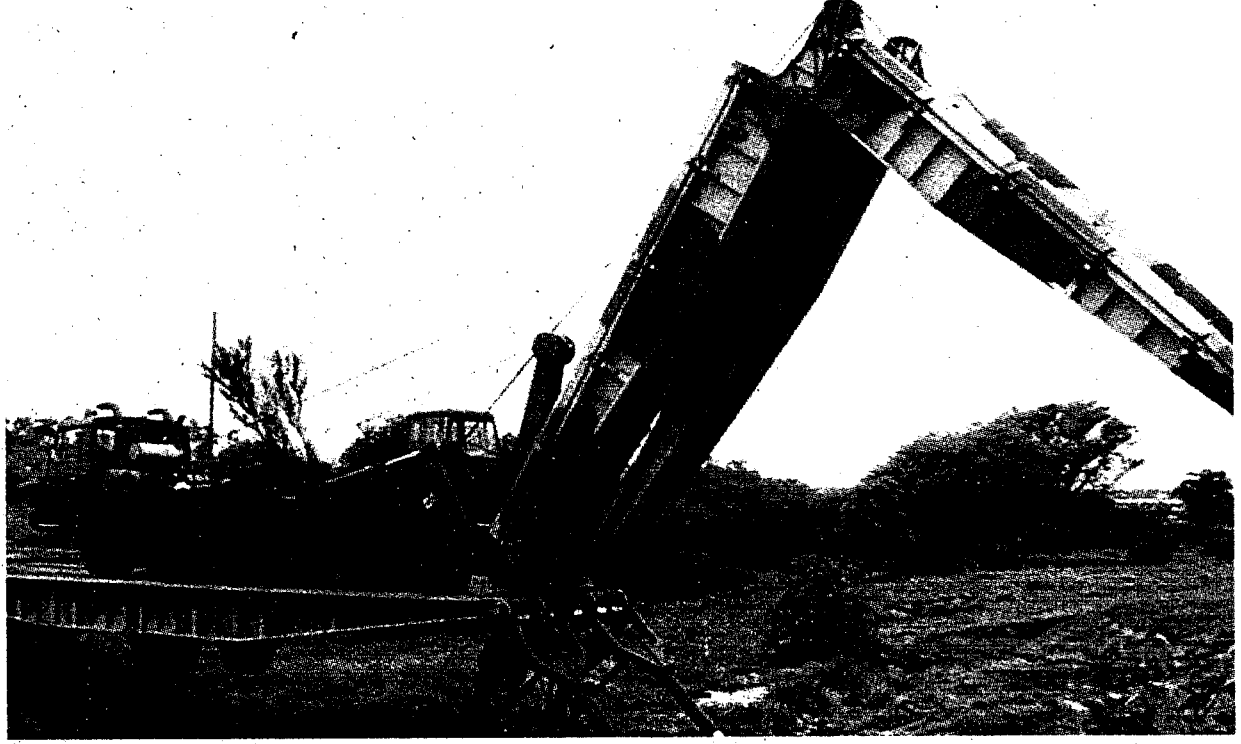

यंत्र अभियांत्रिकीनंतर...

या वागाही चोखाळा

आतापर्यंत भवशाच्या 'कॅम्पस रिक्लुमेंट'ला लागलेले ग्रहण अधिक गडद होणार की सुटणार, याचे तर्क-वितर्क लढविले जात आहेत. हे ग्रहण लवकर सुटो, परंतु एकंदरीत पुढील अनिश्चित परिस्थिती पाहता अभियांत्रिकी शाळेच्या निदान शेवटच्या वर्षाच्या विद्यार्थ्यांकडे करिअरचा 'बॅक-अप' प्लॅन असणे अगत्याचे बनत चालले आहे.

महेश नरके

यंत्र अभियांत्रिकी क्षेत्रातील विद्यार्थ्यांसाठी लष्करातही अनेक संधी आहेत.

आतापर्यंत मेकॅनिकल इंजिनियरचे काम हे उत्पादन क्षेत्राशीच बहुतांशी निगडित राहिले आहे. रिसर्च-अँड-डेव्हलपमेंट, डिझाईन इंजिनियरिंग ही क्षेत्रे जगाच्या नकाशावर जर्मनी, जपान, अमेरिका या देशांमध्ये विकसित झाली. परंतु भारताचा एक महत्त्वाचा 'कॅम्पस' म्हणून उदय झाल्यामुळे भारतीय ग्राहकांच्या आवडी-निवडीला प्राधान्य देणे आंतरराष्ट्रीय कंपन्यांना क्रमप्राप्त झाले आहे. म्हणूनच संशोधन व विकास विभाग थेट भारतातच थाटण्यापासून ते भारतीय अभियंत्यांची निवड करण्यापर्यंत त्यांची मानसिकता बदलल्याचे निदर्शनास येते. या अनुषंगाने काही अद्ययावत अभ्यासक्रम पुढीलप्रमाणे.

१) मास्टर ऑफ डिझाईन : हा अभ्यासक्रम इंटरनॅशनल डिझाईन सेंटर, मुंबईच्या पुढाकाराने आय.आय.टी. मुंबई, दिल्ली, गुवाहाटी आणि कानपूर येथे चालविला जातो. कॉमन इंजिनियरिंग एक्झामिनेशन ऑफ डिझाईन (सीड) या प्रवेश प्रक्रियेद्वारे विद्यार्थ्यांना प्रवेश मिळतो. प्रमुख स्पेशलायझेशन- प्रॉडक्ट डिझाईन, इंडस्ट्रियल डिझाईन, व्हिज्युअल कम्युनिकेशन, ऑमिनेशन, इंटर अॅक्शन डिझाईन, व्हिज्युअल कम्युनिकेशन ऑनिमेशन, इंटरअॅक्शन डिझाईन, प्रवेश परीक्षेची जाहिरात व अर्ज विक्री दरवर्षी सप्टेंबर, ऑक्टोबर दरम्यान होते. या वर्षाची प्रवेश परीक्षा १८ जानेवारी २००९ रोजी असून, कालावधी ३ तास आहे.

२) नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ डिझाईन, पालडी, अहमदाबाद (गुजरात) हीसुद्धा डिझाईन क्षेत्रामध्ये करिअर करू इच्छिणाऱ्या अभियंत्यांसाठी नामांकित

संस्था आहे. उपलब्ध अभ्यासक्रम.

अ) पोस्ट ग्रॅज्युएट प्रोग्रॅम इन प्रॉडक्ट डिझाईन.
ब) ----- फर्निचर डिझाईन.
क) ----- ट्रान्स्पॉटेशन अँड ऑटोमोबाईल डिझाईन.

ड) ----- सिरेमिक्स अँड ग्लास डिझाईन.
इ) ----- टेक्स्टाईल डिझाईन.

वयोमर्यादा- २७ वर्षे (राखीव जागांकरिता ३ वर्षांनी शिथिलक्षम) जाहिरात- राष्ट्रीय वृत्तपत्रांमध्ये दरवर्षी सप्टेंबर महिन्याच्या शेवटच्या आठवड्यामध्ये दिली जाते. प्रवेश परीक्षा- नॅशनल एन्ट्रन्स एक्झामिनेशन फॉर डिझाईन.

३) नॅशनल इन्स्टिट्यूट फॉर ट्रेनिंग इन इंडस्ट्रियल इंजिनियरिंग, मुंबई अर्थात (नीटी) ही इंडस्ट्रियल इंजिनियरिंग व मॅनेजमेंट क्षेत्रातील प्रशिक्षण देणारी अग्रणी संस्था आहे. या संस्थेद्वारे चालविले जाणारे अभ्यासक्रम.

अ) पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा इन इंडस्ट्रियल इंजिनियरिंग.

ब) ----- इंडस्ट्रियल मॅनेजमेंट.

क) ----- इंडस्ट्रियल सेफ्टी अँड

एन्व्हायटमेंटल मॅनेजमेंट.

ड) ----- इन्फर्मेशन टेक्नॉलॉजी मॅनेजमेंट.

अभियंत्यांसाठी 'क्रॉस फंक्शनल' क्षमता वाढविण्यासाठी, तसेच उपलब्ध गुणवत्तेचा पूर्ण क्षमतेनीशी वापर करण्याच्या तंत्रावरती येथे भर दिला जातो.

४) मेकॅनिकल इंजिनियरिंगसाठी आय.आय.टी.

संस्थांमध्ये चालविले जाणारे अभ्यासक्रम पुढीलप्रमाणे

- १) थर्मल अँड फ्लुईड अॅप्लिकेशन्स
- २) डिझाईन अॅप्लिकेशन्स
- ३) ऑटोमोटिव्ह इंजिन टेक्नॉलॉजी
- ४) मॅशिन डिझाईन इंजिनियरिंग
- ५) प्रॉडक्शन अँड इंडस्ट्रियल सिस्टिम्स इंजि.
- ६) वेल्डिंग इंजि.
- ७) कॅड, कॅम अँड रोबोटिक्स
- ८) मॅन्युफॅक्चरिंग इंजिनियरिंग
- ५) सेंट्रल इन्स्टिट्यूट ऑफ टूल डिझाईन, हैदराबाद या संस्थेमध्ये टूल डिझाईन संबंधित अभ्यासक्रम राबविले जातात- एम. ई. - टूल डिझाईन एम.ई.मेक-कॅड-कम.
- ६) इंडो जर्मन टूल रूम, औरंगाबादद्वारा

टूल डिझाईन व कॅड/कॅम विषयामधील पदव्युत्तर अभ्यासक्रम चालविले जातात.

७) प्लास्टिक उद्योगामध्ये काम करण्याकरिता उत्तम गुणवत्तेचे तंत्रज्ञ निर्माण व्हावेत, यासाठी पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा इन प्लास्टिक इंजि. हा एक वर्षाचा अभ्यासक्रम सेंट्रल इन्स्टिट्यूट प्लास्टिक इंजि. अँड टेक्नॉलॉजी औरंगाबादद्वारा चालविला जातो.

८) नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ फाउंड्री अँड फोर्ज टेक्नॉलॉजी, रांची या संस्थेद्वारा दोन वर्षांचा एम. टेक. फाउंड्री अँड फोर्ज टेक्नॉलॉजी हा खास स्वरूपाचा अभ्यासक्रम शिकविला जातो.

९) फोर्बज् मार्शल, पुणे या नावाजलेल्या संस्थेमार्फत 'स्टीम इंजिनियरिंग' या विषयावरील सहा महिने कालावधीचा कोर्स उपलब्ध आहे.

(लेखक या विषयातील तज्ञ प्रशिक्षक आहेत.)